

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет будівництва та архітектури
Кафедра гуманітарної освіти

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«РИТОРИКА ТА СУЧАСНА КОМУНІКАЦІЯ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ОСВІТИ

Розробник: Куза А. М., доцент, кандидат філологічних наук

Львів 2023

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом зазначеного курсу є наукові та практичні основи риторики та мовної комунікації в контексті сучасного інформаційного суспільства.

Метою викладання навчальної дисципліни “Риторика та сучасна комунікація” є підвищення рівня комунікативної компетентності студентів, формування високої комунікативної культури, яка охоплює мовні, паравербальні, ілокутивні, інтеракційні, соціокультурні знання і вміння, практичне оволодіння стратегією і тактикою успішного спілкування, основами ораторської майстерності.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Риторика та сучасна комунікація” є сформувані добрі знання та розуміння наукових основ риторики та мовної комунікації, особливостей сучасних комунікаційних технологій; розвивати творче мислення студентів та їхні креативні здібності; сформувані основи комунікативної культури та риторичної майстерності, виробити навички успішної комунікативної поведінки в різних ситуаціях, зокрема у сфері офіційно-ділового та наукового спілкування.

Вивчаючи курс “Риторика та сучасна комунікація”, студент має набути таких компетентностей: навчитися орієнтуватися в комунікативному процесі; узгоджувати свої комунікативні цілі і наміри; добирати моделі мовленнєвої поведінки відповідно до умов спілкування; правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів; виявляти та нейтралізувати комунікативні проблеми; влучно висловлювати думки для успішного розв’язання проблем і завдань для досягнення особистісної та ділової мети; посилювати свою комунікативну позицію; навчитися виголошувати публічні промови та готувати сучасні мультимедійні презентації за обраними темами.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

3 кредити (90 годин): 42 години аудиторної роботи, 48 годин самостійної роботи.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Риторика та сучасна комунікація в контексті інформаційного суспільства.

- 1.1. Вступ. Мета і завдання дисципліни.
- 1.2. Терміни «риторика» та «комунікація» в поняттєвому вимірі та лінгвістичному контексті.
- 1.3. Комунікація як соціальний процес. Основні етапи становлення теорії комунікації. Сучасні інформаційні платформи суспільної комунікації.
- 1.4. Комунікація як особливий модус існування людської природної мови.
- 1.5. Взаємозв’язок між риториною та теорією мовної комунікації.

Тема 2. Риторика як наука та дисципліна. Закони риторики та комунікації.

- 2.1. Предмет і завдання риторики, історія становлення.
- 2.2. Основоположні розділи класичної та сучасної риторики.
- 2.3. Закони риторики (концептуальний закон, закон моделювання аудиторії, стратегічний закон, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон).
- 2.4. Комунікативні закони та їх реалізація в процесі наукової та ділової діяльності (закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль; закон ритму спілкування; мовленнєвого самовпливу; довіри до простих слів; притягування критики та ін.).

Тема 3. Типологія комунікації. Ораторське мистецтво як важливий засіб комунікації.

- 3.1. Характеристика різних типів комунікації.
- 3.2. Роди, жанри та види ораторського мистецтва (академічне, політичне, ділове, суспільно-побутове, дипломатичне красномовство та гомілетика).
- 3.3. Нові комунікативні технології XXI століття.

Тема 4. Засоби оптимізації комунікативного процесу. Стратегії і тактики у спілкуванні.

- 4.1. Характеристика основних видів взаємодії у мовленнєвій комунікації. Поняття «комунікативна девіація».
- 4.2. Регулятиви мовної комунікації.
- 4.3. Моделі та стилі у спілкуванні.

4.4. Ознаки, причини, механізми успішної та неуспішної комунікації.

4.5. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова).

4.6. Місце мовної свідомості в комунікативному паспорті особистості.

4.7. Умови успішної самопрезентації.

Тема 5. Українська риторика: історія і сучасність.

5.1. Видатні представники українського ораторського мистецтва: від Київської Русі – до початку ХХ ст.

5.2. Розвиток риторичного мистецтва за незалежної України.

5.3. Український комунікативний етикет.

Тема 6. Риторика і мистецтво презентації.

6.1. Публічний виступ як важливий засіб комунікації.

6.2. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконування. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.

6.3. Презентація як сучасний різновид публічного мовлення. Типи презентацій.

6.4. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.

6.5. Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати.

6.6. Невербальні засоби промови.

Тема 7. Риторика дискусії.

7.1. Загальні характеристики дискусії.

7.2. Поведінка учасників дискусії. Уміння переконувати.

7.3. Вимоги до культури суперечки.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

НАВЧАЛЬНО-АУДИТОРНА РОБОТА. Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції, практичні заняття та консультації.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як робота у малих групах, дискусії, ділові ігри, захист презентацій, виголошення публічного виступу, аналіз та самоаналіз виступів.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим інформаційним матеріалом або з матеріалом мережі «Інтернет», виконують усні та письмові завдання, виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими як індивідуальні проекти. Програмою передбачено такі проекти для формування професійної компетентності, зокрема публічний виступ з мультимедійною презентацією за фаховим спрямуванням або щодо тем, пов'язаних з важливими суспільно-громадськими проблемами, культурою мовлення у молодіжному середовищі, проблематикою розвитку та становлення української мови як державної тощо.

САМОСТІЙНА РОБОТА охоплює матеріал, що може бути освоєний здобувачами вищої освіти самостійно. Самостійне вивчення матеріалу передбачає освоєння тематичної літератури, підготовку письмових робіт, контрольних робіт, виконання тестових завдань:

МЕТОДИ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ: анотація прочитаної літератури, відповіді на контрольні питання, тестування, написання реферату, консультації, конспектування літератури з курсу, робота в навчально-методичному кабінеті (чи бібліотеці), робота з інтернет-джерелами.

ТЕСТУВАННЯ дає можливість оцінити знання теоретичного та практичного матеріалу курсу та є достатньо об'єктивною формою контролю знань, а, отже, й показником неупередженого оцінювання.

Завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни

1. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова).

2. Складові мовленнєвої культури оратора. Стилїстичнї особливостї усного мовлення. Прямї і непрямї тактики мовленнєвого впливу.
3. Історїя становлення риторики як науки красномовства.
4. Зародження риторики на українських землях.
5. Низький, середнїй і високий стилї мовлення, особливостї їхнього вживання. Характеристика основних риторичних фігур і тропів.
6. Індивідуальнї особливостї оратора.
7. Патрік Кінг про мистецтво знаходити спільну мову.
8. Взаємодїя оратора та аудиторїї.
9. Вербальнї та невербальнї компоненти українського комунікативного етикету.
10. Еристика як мистецтво сперечатися.

**План лекційних занять з дисциплїни
“Риторика та сучасна комунікація”**

№ з/п	Тема, питання що вивчаються	К-сть год.
1.	<p>Тема 1. Риторика та сучасна комунікація в контексті інформаційного суспільства.</p> <p>1.1. Вступ. Мета і завдання дисциплїни.</p> <p>1.2. Термїни «риторика» та «комунікація» в поняттєвому вимїрі та лїнгвістичному контексті.</p> <p>1.3. Комунікація як соціальний процес. Основнї етапи становлення теорїї комунікації. Сучаснї інформаційнї платформи суспільної комунікації.</p> <p>1.3. Комунікація як особливий модус існування людської природної мови.</p> <p>1.4. Взаємозв’язок між риторикою та теорїєю мовної комунікації.</p>	2
2.	<p>Тема 2. Риторика як наука та дисциплїна. Закони риторики та комунікації.</p> <p>2.1. Предмет і завдання риторики, історїя становлення.</p> <p>2.2. Основоположнї роздїли класичної та сучасної риторики.</p> <p>2.3. Закони риторики (концептуальний закон, закон моделювання аудиторїї, стратегїчний закон, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналїтичний закон).</p> <p>2.4. Комунікативнї закони та їх реалїзація в процесї наукової та ділової діяльності (закон залежностї ефективностї спілкування від комунікативних зусиль; закон ритму спілкування; мовленнєвого самовпливу; довіри до простих слів; притягування критики та ін.).</p>	2
3.	<p>Тема 3. Типологїя комунікації. Ораторське мистецтво як важливий засіб комунікації.</p> <p>3.1. Характеристика рїзних типів комунікації.</p> <p>3.2. Роди, жанри та види ораторського мистецтва (академічне, політичне, ділове, суспільно-побутове, дипломатичне красномовство та гомїлетика).</p> <p>3.3. Новї комунікативнї технологїї ХХІ столїття.</p>	2
4.	<p>Тема 4. Засоби оптимїзації комунікативного процесу. Стратегїї і тактики у спілкуванні.</p> <p>4.1. Характеристика основних видів взаємодїї у мовленнєвій комунікації. Поняття «комунікативна девїація».</p>	2

	<p>4.2. Регулятиви мовної комунікації.</p> <p>4.3. Моделі та стилі у спілкуванні.</p> <p>4.4. Ознаки, причини, механізми успішної та неуспішної комунікації.</p> <p>4.5. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова).</p> <p>4.6. Місце мовної свідомості в комунікативному паспорті особистості.</p> <p>4.7. Умови успішної самопрезентації.</p>	
5.	<p>Тема 5. Українська риторика: історія і сучасність.</p> <p>5.1. Видатні представники українського ораторського мистецтва: від Київської Русі – до початку ХХ ст.</p> <p>5.2. Розвиток риторичного мистецтва за незалежної України.</p> <p>5.3. Український комунікативний етикет.</p>	2
6	<p>Тема 6. Риторика і мистецтво презентації.</p> <p>6.1. Публічний виступ як важливий засіб комунікації.</p> <p>6.2 Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконання. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.</p> <p>6.3 Презентація як сучасний різновид публічного мовлення. Типи презентацій.</p> <p>6.4 Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.</p> <p>6.5 Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати.</p> <p>6.6 Невербальні засоби промови.</p>	2
7.	<p>Тема 7. Риторика дискусії.</p> <p>7.1. Загальні характеристики дискусії.</p> <p>7.2. Поведінка учасників дискусії. Уміння переконувати.</p> <p>7.3. Вимоги до культури суперечки.</p>	2
	ВСЬОГО	14

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
“Риторика та сучасна комунікація”**

№ з/п	Тема і короткий зміст заняття	К-сть год.
1.	<p>Тема 1. Риторика та сучасна комунікація в контексті інформаційного суспільства.</p> <p>Вступ. Мета і завдання дисципліни. Терміни «риторика» та «комунікація» в поняттєвому вимірі та лінгвістичному контексті. Комунікація як соціальний процес. Основні етапи становлення теорії комунікації. Сучасні інформаційні платформи суспільної комунікації. Комунікація як особливий модус існування людської природної мови. Взаємозв'язок між риториною та теорією мовної комунікації.</p>	4
2.	<p>Тема 2. Риторика як наука та дисципліна. Закони риторики та комунікації. Предмет і завдання риторики, історія становлення.</p> <p>Основоположні розділи класичної та сучасної риторики. Закони риторики (концептуальний закон, закон моделювання аудиторії, стратегічний закон, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної</p>	4

	<p>комунікації, системно-аналітичний закон). Комунікативні закони та їх реалізація в процесі наукової та ділової діяльності (закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль; закон ритму спілкування; мовленнєвого самовпливу; довіри до простих слів; притягування критики та ін.).</p>	
3.	<p>Тема 3. Типологія комунікації. Ораторське мистецтво як важливий засіб комунікації.</p> <p>Характеристика різних типів комунікації. Роди, жанри та види ораторського мистецтва (академічне, політичне, ділове, суспільно-побутове, дипломатичне красномовство та гомілетика). Нові комунікативні технології XXI століття.</p>	4
4.	<p>Тема 4. Засоби оптимізації комунікативного процесу. Стратегії і тактики у спілкуванні.</p> <p>Характеристика основних видів взаємодії у мовленнєвій комунікації. Поняття «комунікативна девіація». Регулятиви мовної комунікації. Моделі та стилі у спілкуванні. Ознаки, причини, механізми успішної та неуспішної комунікації. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова). Місце мовної свідомості в комунікативному паспорті особистості. Умови успішної самопрезентації.</p>	4
5.	<p>Тема 5. Українська риторика: історія і сучасність.</p> <p>Видатні представники українського ораторського мистецтва: від Київської Русі – до початку ХХ ст. Розвиток риторичного мистецтва за незалежної України. Український комунікативний етикет.</p>	4
6.	<p>Тема 6. Риторика і мистецтво презентації.</p> <p>Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконання. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу. Презентація як сучасний різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати. Невербальні засоби промови. Публічний виступ та мультимедійна презентація.</p>	4
7.	<p>Тема 7. Риторика дискусії.</p> <p>Загальні характеристики дискусії. Поведінка учасників дискусії. Уміння переконувати. Вимоги до культури суперечки. Дискусія на запропоновану студентами тему.</p>	4
		28

- 1. Усне опитування** (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).
  - 2. Письмова аудиторна та позааудиторна перевірка** – виконання практичних завдань, підготовка публічних виступів, презентацій, контрольні роботи (з конкретних питань тощо) або тести.
  - 3. Практична перевірка** – аналіз виконаних практичних завдань, підготовлених презентацій та публічних виступів на обрану тему.
- Види контролю: поточний контроль, проміжна та семестрова атестація.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах розділів. Оцінюються завдання, які виконують студенти в аудиторії і під час самостійної роботи. Протягом вивчення дисципліни здійснюється самоконтроль. Загальні критерії оцінок: “відмінно” – здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності; “добре” – здобувач вищої освіти виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності; “задовільно” – здобувач вищої освіти виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути самостійно; “незадовільно” – здобувач вищої освіти не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань.

Рекомендована література

Базова

1. Куньч З. Українська риторика: історія становлення та розвитку: навч. посібн. Львів, 2011. 248 с.
2. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ, 2006. 311 с.
3. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібн. Київ, 2010. 240 с.
4. Сагач Г. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Райдуга, 2000. 568 с.
5. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібн. Київ, 2011. 304 с.

Допоміжна

1. Абрамович С. Д. Риторика : навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурсія в історію вчень і понять: навч.посіб. Київ : Кондор, 2006. 264 с.
3. Гриценко Т. Б. Риторика : навч. посіб. Київ : НАУ, 2006 URL:<http://studentbooks.com.ua>
4. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 344 с.
5. Кінг П. Стратегії і тактики спілкування, або як знайти спільну мову. Київ, 2017. 120 с.
6. Колотілова Н. А. Риторика. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.

7. Онуфрієнко Г. С. Риторика. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
8. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ, 2017. 260 с.
9. Селігей П. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання Київ, 2012. 118 с.
10. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
11. Чмут Т.К. Етика ділового спілкування: навч. посібник 3-тє вид. Київ: Вікар, 2003. 223 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – [книжковий фонд](#), періодика та фонди на [електронних носіях](#) бібліотеки ЛНУП, державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.
2. Віртуальне навчальне середовище ЛНУП. URL: <https://moodle.lnup.edu.ua/>
3. Електронні інформаційні ресурси мережі «Інтернет»:
Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://speakukraine.net>
Портал мовної політики. URL: <https://language-policy.info>
Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua>
<http://westudents.com.ua/>
<http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
<http://kultura-movy.wikidot.com/>
<http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
<http://litopys.kiev.ua>
<http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>
Український правопис (ЗАТВЕРДЖЕНО Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019)
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Курс передбачає роботу в колективі. Викладач ставить запитання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані під час самостійної підготовки завдання на консультації. Під час роботи над запланованими проектами не допустимо порушення академічної доброчесності